

THEOLOGIA PRACTICA

Musica Ecclesiastica

Az éneklőszék

In memoriam Dávid László (1932–2007)
református lelkész, művészettörténész

Az éneklés helye a liturgikus térben – az éneklőszék

A marosvásárhelyi Vártemplom egyházzenei tudományos konferenciának adott helyet 2008. április 5-én és 6-án. *Az éneklőszék* témájú konferenciát Dávid István, Erdélyből elszármazott orgonaművész kezdeményezte és szervezte Dávid László (Árapatak, 1932. május 25. – Székelyudvarhely, 2007. július 30.) református lelkész, művészettörténész emlékére. A kivitelezésben segítségére voltak a Károli Gáspár Református Egyetem Egyházművészeti Intézete, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, a Magyar Egyházzenei társaság, a Doktorok Kollégiuma, a marosvásárhelyi Kántor-tanítóképző Főiskola és a Vártemplom gyülekezete, valamint a Szenci Molnár Albert Egyházzenei társaság.

Dávid László (1932–2007)

A rendezvényt Ötvös József esperes bevezető szavai nyitották meg. Délelőtt előadások hangzottak el, melyeket hozzászólások követtek. Az előadások sora a következő volt: Földváry Miklós István (Budapest): *A pulpitus a liturgiai kultúrában*; Pap Ferenc (Nagykőrös): *Kántor és pulpitus a reformáció korától*; Dávid István (Nagykőrös): *Éneklőszék és orgona – a liturgikus tér zenei egysége*; Mihály Ferenc (Szováta): *Adatok az erdélyi éneklőszékek kutatásához*; Ósz Sándor Előd (Kolozsvár): *Éneklőpulpitusok az erdélyi református gyülekezetekben*; Kovács László Attila (Kolozsvár): *Az éneklőszék jövője*.

Este hat órától vesperás (esti zsoltáros) istentisztelettel és hangversennyel folytatódott a rendezvény. Közreműködtek: a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Tanszékének hallgatói Bódiss Tamás vezényletével; a Marosvásárhelyi Kántor-tanítóképző Főiskola hallgatói, valamint Molnár Tünde, Kovács László Attila, Dávid István orgonaművészek.

Tudomásunk szerint Erdély templomaiban 240 éneklőszék volt használatban. Amint azt a feljegyzések tükrözik, ezek közül a legrégebbit 1760-ban készítették, az utolsót pedig 1860-ban. Írásos emlékeink tanúsága szerint utoljára 1872-ben tartottak

MEGHÍVÓ

In memoriam DÁVID LÁSZLÓ (1932–2007)
református lelkész, művészettörténész

Az éneklés helye a liturgikus térben – az éneklőszék

„Az orgonák építése előtt a református és unitárius templomokban a nagy énekeskönyv tartására a templom piacán, többnyire a szószek előtt egy könyvtartó állvány állott. ... Ott volt a kántor helye, aki az énekeskönyvből az éneket elkezdte és a gyülekezeti éneklést vezette. E templomi bútor-darab neve: pulpitus, éneklőszék, éneklő-pulpitus, éneklő-oltár.”

lomra komponált, *Terólad zeng dicséretünk* című korálfeldolgozását. Vezényelte Csíky Csaba, orgonán pedig Molnár Tünde kísértte.

Örömeinkre szolgál, hogy közzétehetjük a konferencia előadásainak és az elhangzott hozzászólásoknak szerkesztett változatát és mellettük Ósz Sándor Előd szorgos levéltári kutatásainak eredményeit: *Éneklő pulpitusok az erdélyi református gyülekezetekben*.

Adorjáni Zoltán

Ötvös József lelkipásztor bevezető szavai

Két igével szeretném köszönteni a megjelenteket. Egyik ige ott volt fejük felett, amikor bejöttünk a templomba. Az 1490-ben befejezett marosvásárhelyi Vártemplom bejárata fölött kőbe vésve olvashatjuk Jézus hívogatását: *Jőjjetek énhozzám mindnyájan...* (Mt 11,28) Talán a legfontosabb ebben az, hogy: *mindnyájan*. Mert érdeklődtek nem csak Magyarországról, de Hollandiából is jöttek, érdeklődtek Kovásznáról, Szatmárról, Nagyváradról és látom, hogy sokan érkeztek Kolozsvárról is.

A másik ige, amivel köszöntöm a megjelenteket a *Bibliaolvasó Kalauz* mára kijelölt igéje János evangéliumából: *Én élek és ti is élni fogtok.* (Jn14,19) Úgy gondolom, hogy ezt az ígét most nem kell allegorikusan értelmeznünk. Mert az, hogy kétszáz év után sem tűntek el azok a használatból kivont bútorok, eszközök, muzeális értékek, amelyek hozzátartoztak a gyülekezeti énekléshez, éppen azt bizonyítják, hogy tényleg élünk; és mert Jézus él, bátran mondjuk: mi is élni fogunk.

A meghívóban ez is áll: *In memoriam Dávid László (1932–2007) református lelkész, művészettörténész*. Dávid István barátunk, aki az egész konferencia megálmodója és szervezője, egy levelet adott át nekem, hogy két mondatot idézzek belőle. Úgy döntöttem, nem csak ezt a két mondatot olvasom fel.

„Dávid László azon kevesek közé tartozott, akik a mögöttünk hagyott nehéz évtizedekben, a lelkeszi munka odaadó teljesítése mellett a művészettörténet tudomány magas színvonalú művelésével is eredményesen szolgálták az erdélyi magyar közösséget és ezzel együtt az egyetemes tudomány ügyét is. Jakó Zsigmond úgy vallott egy alkalommal pályájára visszatekintve, hogy a lelkiismeretes és szakszerű tudományművelés a mi körülményeink között a konkrét eredményeken túl a *jogfenntartás* eszköze is. Ez mai, sok tekintetben változott viszonyaink között is érvényes megállapítás. A mostani konferencia – tematikája és résztvevőinek a személye erre a biztosíték – minden bizonnyal ezt a sok ágon összekapcsolódó közös ügyet fogja szolgálni. A most vállalt és további munkátokhoz sok sikert kívánva barátsággal köszönt Entz Géza.”

A konferenciát köszönti még dr. Szűcs Ferenc, a Károli Gáspár Református Egyetem rektora, teológiai professzor, dr. Békési Sándor, a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának dékánja és az egyetem Egyházművészeti Intézetének vezetője.

Külön felsorolom azokat, akik úgy érkeztek ide mint szakemberek, előadók és e tematikus konferencia irányítói és szervezői: a Magyar Egyházzenei Társaság részéről dr. Hafenschner Károly evangélikus lelkész, a társaság elnöke; a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem részéről dr. Enyedi Pál, tanszékvezető egyetemi docens; a Magyarországi Református Egyház Doktorok Kollégiuma részéről dr. Dávid István; a Szenczi Molnár Albert Egyházzenei Társaság részéről pedig dr. Kovács László Attila.

Egyetlen gondolatot hadd mondjak el még, s utána átadom a szót Fekete Csabának, a konferencia levezetőjének.

Az egyházkerület tisztségviselőinek egyik feladatát teljesítve elindultam megkeresni azokat a kisebb erdélyi református gyülekezeteket, amelyek kétszáznál kevesebb lelket számlálnak, de nemcsak fenn tudják tartani a lelkeszi állást, hanem aránylag pezsgő gyülekezeti életet tudnak felmutatni. Az első ilyen gyülekezet volt Magyarberéte a Mezőségeen. Tudtuk azt, hogy mindössze 130-an vannak, és hogy önfeláldozó áldozatvállalással próbálják fenntartani önálló gyülekezeti életüket. Következő a székelyföldi gyülekezet, Bágy volt 199 lélekkel: a homoródmenti unitárius falvak között egy református gyülekezet. Mivel sosem jártam még Bágyban, előre készültem a kiszállásra; és mindent megtudhattam Bágyról, mert elővettem Dávid László könyvét: *A középkori Udvarhelyszék művészeti emlékei* (Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1981), amelyről mi, kissé idősebbek azt is tudjuk, hogy azon három könyvek egyike, amelyek miatt annak idején szinte megszűntették a Kriterion kiadót. Ez akkoriban – merem így mondani – félelmetesen nagy mű volt, s ezért Dávid László megérdemli, hogy az ő nevével fémjelizzük ennek az egyházzenei találkozóknak, éneklőszékekkel foglalkozó együttlétünknek a címét.

Kívánom, érezzék jól magukat!